

PUTEREA CHEILOR ȘI INFALIBILITATEA ÎN TRADIȚIA BISERICII

Pr. lect. univ. dr. Leontin Popescu

Apostolii, ca martori ai lui Hristos înviat și fundament al Bisericii, nu au succesori în alți apostoli. Ca posesori ai plinătății harului în interiorul Bisericii, au ca succesori episcopii într-o continuitate fără întrerupere până astăzi. În virtutea acestei succesiuni apostolice, toți episcopii sunt trimiși de Hristos Însuși. Fiecare episcop este succesor al tuturor apostolilor, pentru că fiecare apostol stătea în comuniune cu toți ceilalți apostoli. Fiecare episcop este hirotonit de mai mulți episcopi în numele întregii ierarhii și primește același har și aceeași învățătură pe care au avut-o toți apostolii și toți episcopii, precum și puterea de a hirotoni preoți. Episcopul și reprezentanții săi, preoții, răspund înaintea lui Dumnezeu pentru credința poporului încredințat lor pentru grija pastorală. Misiunea lor este aceea de a actualiza mesajul Apostolilor cu proclamarea și explicarea Evangheliei Mântuitorului.

Episcopul, cap al Bisericii locale, rezumă în persoana sa întreaga comunitate devenind așa chipul lui Hristos. „*Episcopul - zice Sf. Ciprian - este în Biserică și Biserica este în episcop*“¹. El este instrumentul *catolicității*²

1. Sf. Ciprian, *Lettera 69*, în PL., vol. IV, col. 413-420.

2. Florovski, G., *Cristo, lo Spirito, La Chiesa*, Ed. Qiqajon, Comunita di Bose, Magnano, 1997: între paginile 137-139, spune cu privire la acest termen - *catolica - are origini obscure*. „*Deseori se presupune o origine populară. Fără nici un dubiu, Katholiki derivă de la Kath'holou. Plecând de la etimologia acestui cuvânt, înțelegerea cea mai naturală ar părea să fie aceasta: împreună într-o unitate, poate chiar întreaga unitate. Indiferent de cum am privi acest termen în documentele antice, expresia eklesia Katolike, nu a fost niciodată înțeleasă în sens cantitativ, pentru a desemna expansiunea geografică a Bisericii, ci prin acest termen se înțelegea integritatea credinței sau a doctrinei, încrederea Bisericii în plinătatea Tradiției... Katoholike - însemna deci ortodoxă, mai mult decât universală. În acest sens par să folosească acest termen pentru prima oară Sfântul Ignatie de Antiohia și apoi autorul Martiriului Sfântului Policarp*“.

(universalității) Bisericii la nivel local, prin intermediul său diversele componente sociale sunt unite într-o singură unitate, aceea a corpului lui Hristos. În această haină, episcopul reprezintă pe Dumnezeu în fața comunității și comunitatea înaintea lui Dumnezeu și din această rațiune, el reprezintă și exercită întreaga autoritate jurisdicțională în Biserică³. Dacă un preot ține în unitate o comunitate liturgică, reunind pe toți membrii în jurul jertfei lui Hristos, un episcop menține unitatea între toți preoții unei Biserici locale reprezentându-L pe Hristos înaintea unei comunități largite și menținând totodată această unitate a Bisericii aparținând unui teritoriu. Din acest punct de vedere, un episcop nu poate fi conceput ca fiind un individ izolat, ci dimpotrivă, el este totdeauna responsabil de o comunitate, adică de o Biserică locală formată din credincioși, diaconi și preoți. Un episcop este episcop în măsura în care i s-a încredințat o eparhie bine delimitată și în această eparhie el este, potrivit cuvintelor Sfântului Apostol Pavel, „*pus pentru oameni, spre cele către Dumnezeu, ca să aducă daruri și jertfe pentru păcate*.” Aici nu trebuie înțeles că un episcop poate deveni succesori exclusiv al lui Hristos, și aceasta pentru că Mântuitorul a lăsat puterea vizibilă a Bisericii întregii comuniuni a Apostolilor și după ei, comuniunii episcopilor în calitatea lor de succesori ai comuniunii apostolice, și nu doar unei persoane fie chiar persoana Apostolului Petru, sau succesoriilor lui. Pentru aceasta episcopul face parte nu doar din comunitatea Bisericii locale pe care o conduce, ci face parte și din comuniunea ierarhică, arătându-se astfel o strânsă legătură între ierarhie și comunitatea creștină.

Episcopul este hirotonit pentru o eparhie pentru a fi principiul unității. În exercitarea funcțiunii sale, el este *unul* (unitatea), care nu poate fi singur; în același timp, el este însă condiționat de *corpul* comunității și nu poate să-și exercite autoritatea sa, fără comuniunea credincioșilor Bisericii din care face și el parte. Așa, el nu poate săvârși Euharistia fără *synaxa* poporului, asemenea cum întreaga sa funcțiune cere acordul, acel *amin* al comunității. Dar tot așa este de adevărat și contrariul: adică nu există comunitate (formată din credincioși, preoți și diaconi) fără episcop, pentru că „Biserica este dată în episcop”⁴ (Sfântul Ciprian) și fără el, nu se poate face nimic.

Este adevărat că un episcop este hirotonit pentru o anumite eparhie, dar

3. Ioannis Zizioulas, *Ortodossia*, în *Enciclopedia del Novecento*, direttore Aldo Ferrabino, V, Istituto dell'Enciclopedia Italiana, Roma, 1980, p. 1-18, aici p. 1.

4. Sf. Ciprian, *Lettera 69*, în PL., vol. IV, col. 413-420.

în același timp el face parte și din Biserica universală și acest lucru este subliniat de două norme canonice: 1) hirotonirea unui episcop cere participarea mai multor episcopi (în timp ce hirotonirea unui preot sau a unui diacon este o problemă strict locală); 2) o dată hirotonit, episcopul este autorizat, chiar obligat, să exercite funcțiunea sa sinodală. Nimeni, nici măcar puterea seculară nu poate priva un episcop de a-și exercita dreptul său de a fi membru al sinodului regional (mitropolitan) sau universal. În persoana episcopului, localul și universalul se întâlnesc și formează două aspecte ale unicei și aceleiași funcțiuni⁵.

Așadar, e hirotonit de mai mulți episcopi ca reprezentanți ai întregului episcopat, însă acest lucru nu creează o subordonare a celui hirotonit față de cei care au participat la hirotonirea lui. Așa după cum în comuniunea Sfintei Treimi, toate persoanele Treimii sunt egale între ele, tot așa și între episcopi, ei sunt fundamental egali⁶. Această egalitate nu poate fi pusă în umbră de nici un titlu de onoare pentru a se crea o ierarhizare între episcopi. Autoritatea arhierescă aparține în mod egal tuturor episcopilor.

În Biserica Ortodoxă toți episcopii, fie că se vorbește de episcopul unei Biserici locale, fie chiar la nivel panortodox, sunt egali între ei, ceea ce face ca toate gradele interne episcopatului: patriarh, mitropolit, arhiepiscop să nu fie conferite prin hirotonirea sacramentală, ci simplu reprezentând grade onorifice în Biserică. În consecință, nici un episcop nu poate săvârși vreo slujbă într-o altă eparhie, fără acordul episcopului eparhiot. Distincțiile privind prezidența onorifică și responsabilitatea administrativă apărute între mitropoliți și patriarhi nu au modificat niciodată conținutul substanțial al funcțiunii episcopului.

În mod independent de extensiunea geografică sau de importanța politică a eparhiei, dincolo de titlul suplimentar de mitropolit sau de patriarh, orice episcop rămâne înaintea de toate cel care prezidează Euharistia și toate tainele. Pentru aceasta, în orice tip de sinod: sinod local (care reunește toți episcopii unei regiuni geografice limitate) sau ecumenic (sinodul care reunește toți episcopii spațiului ecumenic creștin) nu se face nici o discriminare între

5. Ioannis Zizioulas, *Il Primato della chiesa*, în rev. „*Studi Ecumenici*“, Anno XVII, p. 123-135, aici p. 126.

6. pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă (T.D.O)*, vol. I, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1996, p. 159.

patriarhi și simpli episcopi când se vorbește de dreptul fiecărui episcop de a vota sau de a fi validate opiniile lor⁷. Papa de la Roma sau patriarhul unei Biserici locale și episcopul unei eparhii, celei mai mici și ne semnificative, au un drept de vot echivalent și opiniile lor au în linia de principiu aceeași valoare. Pentru acest lucru, nu se poate afirma că ar putea fi episcopi superiori sau inferiori în nici un sens, chiar dacă din punct de vedere administrativ pot fi anumite diferențe. Structura ierarhică a unui sinod comportă doar distincții onorifice și acest lucru rămâne central în tradiția ortodoxă și continuă a fi consecvent observată: adică, patriarhul de Constantinopol este *primul* între egali, în timp ce ceilalți patriarhi ai Bisericilor autocefale urmează potrivit ordinii tradiționale dobândite prin dreptul canonic⁸. Este adevărat că patriarhul de Constantinopol are o prioritate de onoare fiind uneori principiu de arbitraj, însă fără a putea exercita o jurisdicție asupra întregii Biserici și nici chiar asupra unui alt patriarhat egal.

Bisericile locale ortodoxe aveau mai mult sau mai puțin aceeași atitudine cu privire la patriarhul apostolic al Romei, primul scaun al Bisericii înainte de Schisma de la 1054 și oarecum simbol al unității.

Ortodoxia nu cunoaște un cap vizibil al Bisericii. Unitatea Bisericii se exprimă prin comuniunea întâistătorilor Bisericilor locale, prin comuniunea tuturor Bisericilor cu privire la un sinod local, care în acest mod primește o valoare universală; și, în fine, în cazurile excepționale, unitatea Bisericii se poate manifesta printr-un sinod general. Sobornicitatea Bisericii, departe de a fi privilegiul unui scaun sau centru determinat, se realizează în bogăția tradițională locală care dă mărturie pentru un adevăr unic: ceea ce a fost dintotdeauna păstrat de toți și pretutindeni⁹.

În consecință, în Biserica Ortodoxă nu există un primat de supremație, cum se poate vedea în Biserica Romano-Catolică. Potrivit teologului ortodox I. Zizioulas, se poate vorbi de un primat chiar și în Biserica Ortodoxă, dar nu înțeles în mod catolic. Episcopul este *primul* la nivel local, el este capul adunării preoților, dar în același timp este și capul *synaxei*

7. Yanaras, Christos, *La fede dell'esperienza ecclesiale*, Queriniana, Brescia, 1993, p 186-187.

8. Zizioulas, *Ortodoxia*, p. 3.

9. Vladimir Lossky, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, trad și introducere de pr.prof.dr. Vasile Răducă, Ed.Anastasia, București, 1990, p. 43.

euharistice, ceea ce semnifică faptul că el este condiționat în funcțiunea sa de întreaga comunitate al cărei cap și este. Faptul că nu poate exista nici o *synaxă* euharistică fără prezidența unui episcop, care să se poată actualiza în mod direct când prezidează un preot, arată cum *primul* este un element constitutiv al Bisericii locale. În același mod, faptul că adunarea - *synaxa* poporului - se constituie într-o condiție ca episcopul să acționeze, arată în mod clar că primatul cere consensul și participarea comunității. Tot așa se poate spune că episcopul este singurul care poate distribui darurile Sfântului Duh, în măsura în care este singurul care hirotonește. Totuși, faptul că episcopul nu poate hirotoni în propriul său birou sau în casa arhierască, ci doar în cadrul unei *synaxe* euharistice, ne indică în mod clar că el este organul de hirotonire doar cu condiția ca o comunitate să fie participantă la hirotonire. Cei *mulți* nu pot fi biserică fără cel *unu*, dar în mod egal cel *unu* nu poate fi *primul* fără cei *mulți*. Deciziile dogmatice, administrative și alte decizii sunt luate împreună de toți episcopii adunați într-un sinod și nici un episcop nu poate acționa fără ceilalți episcopi fie într-o Biserică locală, fie dacă o problemă se pune pentru întreaga Biserică care cere acordul tuturor capilor de biserică. Aceasta semnifică faptul că Biserica, trupul lui Hristos, are ca și cap al său pe Hristos. În raport cu Hristos, Biserica nu poate fi decât *turma lui Hristos*. În zadar ar încerca un episcop, fie el chiar cel de Roma sau chiar un sinod; nimeni nu poate să-și atribuie puterea lui Hristos asupra Bisericii. Ca și succesori al Apostolilor, papa sau un colectiv de episcopi nu pot fi „vicarul lui Hristos pe pământ“, pentru că Hristos nu a lăsat nici un vicar, ci rămâne El Însuși în Biserică și, din acest punct de vedere, Biserica este infailibilă pentru că Însuși Hristos este capul său infailibil. Fiecare membru al Bisericii care participă la viața Bisericii rămâne în adevăr și pentru aceasta infailibilitatea aparține întregii Biserici. Nu se poate concepe din punct de vedere ortodox cerebelul Bisericii ca aparținând unei singure persoane sau unei ierarhii fixate deasupra corpului Bisericii și proclamatoare a adevărului. Ierarhia fixată deasupra poporului, adică în afara lui, distinctă de el, nu poate fi capabilă să proclame adevărul Bisericii, cum nici poporul distinct, separat de ierarhie, și nici un om izolat nu poate fi capabil să proclame adevărul Bisericii. În această separare privind componența Bisericii, ierarhia care se arată în afara comunității nu deține în mod sigur adevărul. Pretenția unui singur om de a fi vocea adevărului nu poate să ducă decât la distrugerea unității de comuniune care trebuie să existe în Biserică. Această

pretenție pune, în ultimă instanță, omul în locul Bisericii și al lui Hristos: *Ubi Petrus, ibi ergo Ecclesia*.

Azi, teologii progresiști vor să arate o altă față a primatului papal și anume vor să-i dea expresia unui primat al diaconiei¹⁰ interpretând în acest sens cuvintele de la Matei 20, 26: „*Nu tot așa va fi între voi, ci care între voi va vrea să fie mare să fie slujitorul vostru*“. Matei 20, 27: „*Și care între voi va vrea să fie întâiul să vă fie vouă slugă*“. Deci, succesorul Sfântului Apostol Petru trebuie să fie primul, pentru faptul că declară că este în exclusivitate slujitorul tuturor. Dar, Hristos aceste cuvinte le spune pentru fiecare om și sfatul de fi primul în a fi slujitorul altora nu este un privilegiu al unei singure persoane. Apoi, acest serviciu al cuiva în relațiile cu alții are ca și rezultat comuniunea, iar în cazul episcopului, sinodalitatea unde fiecare dorește a fi condiționat de ceilalți, dorește să țină seama de judecata celorlalți tocmai în a servi pe ceilalți.

În consecință, pentru Ortodoxie, primatul papei ca primat universal pare a fi inacceptabil. Pentru unii teologi ortodocși, cum ar fi, spre exemplu, teologul I. Zizioulas, acest primat al papei poate fi înțeles în acest mod: 1) mai întâi, nu trebuie să fie definit ca un primat de jurisdicție, 2) primatul nu ar trebui să fie prerogativa unui singur individ și nici a unei Biserici locale; 3) primatul ar trebui exercitat într-un context sinodal, la nivel local, regional, universal¹¹. Aceasta înseamnă că trebuie respectate spiritul și norma canonului 34 apostolic:

„*Se cade ca episcopii fiecărui neam să cunoască pe cel dintâi dintre dânșii și să-l socotească pe el drept căpetenie și nimic mai de seamă să nu facă fără încuviințarea acestuia; și fiecare să facă numai acelea care privesc eparhia sa și satele de sub stăpânirea ei. Dar nici acela (cel dintâi) să nu facă ceva fără încuviințarea tuturor, căci numai astfel va fi înțelegere și Se va mări Dumnezeu prin Domnul în Duhul Sfânt: Tatăl și Fiul și Sfântul Duh*“¹².

În baza acestei structuri ecleziale exprimate de canonul 34 apostolic, primatul universal al Bisericii Romei ar însemna că episcopul de Roma ar trebui să coopereze în toate aspectele ce privesc unitatea Bisericii cu patri-

10. Stăniloae, *T.D.O*, I, 1996, p 164.

11. Zizioulas, *Il Primato*, p. 132-133.

12. Arhid. prof. dr. Ioan Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, Ed. Pol Siv, Sibiu, 1992. p. 26.

arhii existenți și alți capi ai Bisericilor autocefale. Primatul său ar fi în acest caz exercitat în comuniune, nu izolat sau direct asupra întregii Biserici. Papa ar fi președintele tuturor capilor Bisericilor și portavoce a întregii Biserici atunci când deciziile anunțate ar fi rezultatul comuniunii¹³. Și comuniunea asigură nu numai pe fiecare episcop în parte, ci pe toți la un loc împotriva veleității dictatoriale în Biserică. Fiecare și toți împreună sunt limitați în exercitarea dreptului de hotărâre în materie de credință de interconținerea lor reciprocă, dar și de faptul că ei caută împreună consensul între ei în acord cu tradiția de totdeauna a Bisericii, prin aceea că își pun reciproc o frână față de orice veleitate de stăpânire pe care ar încerca să o manifeste unul sau altul.

Istoria Bisericii Ortodoxe dovedește că practica sinodalității a ferit-o atât de orice schimbări în materie de credință, pe care deciziile de unul singur le-au adus în catolicism, cât și de haosul opiniilor individualiste din protestantism. Nici în catolicism, nici în protestantism nu a fost normativă Tradiția Bisericii, practica ei de viață sacramentală, ci, în amândouă formațiile creștine din Occident, dătătoare de ton a fost o speculație rațională individuală ruptă de viața Bisericii. În sinoadele ecumenice, episcopii totdeauna semnau o hotărâre dogmatică, bazându-se pe credința și pe viața sacramentală a Bisericilor lor, moștenite prin tradiție. Formulele dogmatice nu erau decât expresia concisă a acestei credințe practicate sau trăite în Biserică. De aceea aceste formule s-au putut încadra în cântările și rugăciunile Bisericii.

Infailibilitatea Bisericii

Problema infailibilității Bisericii, în mod special după adoptarea dogmei infailibilității de către papă la Conciliul Vatican I din 1870, a primit o deosebită atenție în contextul teologiei simbolice și ecumenice. Cu o pronunțare oficială din partea unei părți a Bisericii, a fost recunoscut că infailibilitatea se concentrează mai ales asupra unui purtător extern, mai mult chiar de către o persoană. În concret, Biserica Romano-Catolică a dat o soluție clară și categorică asupra acestei probleme a infailibilității, care atinge cele două laturi ale Bisericii, externă și internă, comunitară și instituțională,

13. Zizioulas, *Il Primato*, p. 132-133.

administrativă și harismatică. Cu alte cuvinte, Biserica Romano-Catolică concentrează infailibilitatea Bisericii în capul ierarhic al Bisericii, adică în persoana Pontifului¹⁴.

Promulgarea acestei dogme a dus cum era de așteptat, chiar de la începuturile Reformei, la un dezacord între Biserica Romano-Catolică și cea Protestantă, cât și la un dezacord între Biserica Romano-Catolică și cea Ortodoxă. Din punct de vedere protestant, infailibilitatea aparține Bisericii nevăzute, punându-se în umbră orice devenire istorică a Bisericii, ceea ce duce la negarea chiar a succesiunii apostolice pe care Biserica Romano-Catolică a identificat-o ca o haină externă a Bisericii ce îmbracă structurile ierarhice și administrative ale ei.

Din punct de vedere ortodox, atât succesiunea apostolică, cât și infailibilitatea nu sunt doar o haină externă a structurilor administrative și canonice ale Bisericii, ci reprezintă chiar corpul harismatic ca trăire a vieții Bisericii, ca și conținut al învățăturii și al credinței și ca experiență profundă a întregului conținut al mântuirii. Înălțuirea externă a succesiunii garantează doar continuitatea și prelungirea acestui mod de viață în interiorul datelor istorice ale Bisericii. Cu alte cuvinte, infailibilitatea aparține Bisericii integrale ca și trup al lui Hristos, format atât din cler, cât și din popor deopotrivă.

Este clar că un singur membru în Biserică nu are o infailibilitate *personală* în judecata lui asupra dogmelor¹⁵. Istoria ne dă mărturie despre faptul că nici o situație ierarhică nu garantează, prin ea însăși, pe nimeni în fața pericolului erorii; au fost papi eretici (Libelius și Onoriu), fără a mai vorbi de divergențele frecvente între ideile papilor, ceea ce arată că unul sau altul din ei erau în rătăcire. Au fost patriarhi (de Constantinopol și de Alexandria), episcopi, preoți și laici eretici. Nimeni nu poate să pretindă o infailibilitate personală în materie teologică și această infailibilitate nu este legată de nici o demnitate. Acest lucru este valabil pentru fiecare ierarh luat separat și, mai ales, pentru totalitatea ierarhilor.

Autorii învățăturii despre Biserică: Sfântul Ignatie Teoforul, Sfântul Irineu, Sfântul Ciprian îndeamnă pe credincioși să se reunească în jurul episcopului lor; învățământul episcopului este considerat ca normă a ade-

14. Nikos A. Matsoukas, *Teologia dogmatica e simbolica ortodossa*, II, Dehoniane, Bologna, 1996, p. 238.

15. Serghei Bulgakov, *Orthodoxia*, Ed. Paidea, București, 1997, p. 63.

vărului în Biserică, ca un criteriu al Tradiției. Această *autoritate* specială a judecării episcopilor, legată de demnitatea lor, aparține unui episcop, în calitate de episcop, și cu atât mai mult în calitate de șef al unei Biserici particulare unite cu el prin unitatea vieții harului, a dragostei și a gândurilor. Episcopul care mărturisește credința în numele Bisericii lui și care este, pentru a spune astfel, gura ei, acest episcop este legat de ea prin legătura dragostei și a conformității gândurilor, după exclamațiile liturgice care precedă Simbolul de credință: „*Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gând să mărturisim...*“¹⁶. Cu alte cuvinte, dreptul de a exprima învățătura Bisericii aparține episcopului, care este *nu deasupra* comunității, *ci* în comunitatea al cărei șef este¹⁶. De asemenea, totalitatea episcopilor, episcopatul Bisericii ecumenice sau locale, reunit într-un consiliu special sau rămânând în unire și în relație fie prin corespondență, fie prin mijlocirea intermediarilor, nu posedă autoritatea supremă necesară pentru a exprima învățătura decât în unire cu toată Biserica și în armonie cu ea. Episcopatul nu legiferează și nu comandă în Biserică independent de aceasta din urmă, ci este reprezentantul ei plin de har. Autoritatea episcopatului este, în fond, autoritatea Bisericii: fiind constituită în mod ierarhic, Biserica se exprimă prin gura episcopului. Altfel, se poate întâmpla ca în Biserica Romano-Catolică unde toată puterea o are ierarhia care comandă în Biserică în virtutea deținerii așa-zisei *harisme a adevărului (charisma veritatis)*¹⁷. Și atunci, Biserica se împarte în două: cei ce învață și cei ce sunt învățați; pe de o parte, episcopatul împreună cu tot clerul, pe de altă parte, laicii. Nu ar exista nici judecată proprie, nici gândire, nici opinie, nici tradiție a Bisericii, căci toate acestea ar aparține ierarhiei; nu rămâne păstoriților decât o singură datorie, aceea a ascultării, ceea ce teologia catolică numește *infallibilitas passiva*. Întreaga putere de a judeca *infallibilitas activa* ar reveni deci ierarhiei deținătoare a unei *charisma veritas* speciale. Termenul *veritas* ia aici un înțeles abstract și teoretic: nu este adevărata viață în Biserică, deopotrivă inerentă tuturor, ci o cunoștință abstractă, rezervată numai celor aleși (ierarhiei) și comunicată (sau nu) de către aleși aceluia care o ignoră. Deosebindu-se *infallibilitas activa* și *infallibilitas passiva*, adică admițându-se că adevărul nu este cunoscut decât de ierarhie, se introduce în ideea Bisericii un esoterism special. Ar exista

16. *Ibidem*, p. 64.

17. *Ibidem*, p. 66.

18. *Ibidem*, p. 67.

anumiți inițiați care să aibă *gnosis* și neinițiați care să n-o aibă, dar care s-o poată primi de la ierarhie; concepția creștină despre ierarhie este astfel înlocuită printr-o concepție gnostică. *Charisma veritatis* este cu siguranță inerentă Bisericii, căci ea este „ *stâlpul și temelie Adevărului* “. După teza precedentă însă, această harismă revine nu întregului trup al Bisericii, ci numai ierarhiei.

Ideile acestea sunt desfășurate cu cea mai multă stăruință în sistemul roman și au fost fixate de dogma din Vatican. Papa posedă în persoana sa toată plenitudinea acelei *charisma veritatis* inerentă Bisericii; în consecință, papa are puterea să proclame adevărul în mod infailibil, în numele Bisericii, *ex cathedra*; și aceasta *ex esse, non autem ex consensu ecclesiae*¹⁸, adică bazându-se numai pe cunoștința sa personală și nu pe cunoștința integrală a Bisericii.

Papa nu doar *proclamă* adevărul admis de Biserică (acest lucru ar fi *non ex esse, sed ex consensu ecclesiae*); el nu doar ordonă, în calitatea sa de suprem reprezentant al ierarhiei, fidelitate față de acest adevăr, ci el afirmă însuși acest adevăr, el îl posedă, îl află pentru Biserică.

Autoritatea unui *singur* personaj este aici manifestată, deși este destul de dificil să se decidă când el vorbește *ex cathedra*. Totul devine mai puțin clar când funcțiunea papală este atribuită unui sinod de episcopi, colegiului episcopal (cum se credea în timpul sinoadelor catolice reformatoare de la Konstanz și Basel).

Ca succesori al Apostolilor, papa (sau o colectivitate jucând același rol) ar voi să fie vicarul lui Hristos pe pământ; dar Hristos n-a lăsat vicar după El, ci rămâne în Biserică „acum și pururea și în vecii vecilor“. Biserica este infailibilă ca Biserică, în calitatea ei de Biserică.¹⁹ Fiecare membru al Bisericii, întrucât participă la viața Bisericii, rămâne în adevăr; pentru aceasta infailibilitatea aparține întregii Biserici: „*La noi păzitorul pietății este chiar trupul Bisericii, adică poporul însuși, care voiește totdeauna să-și păstreze credința nezdruncinată*“ (Epistola patriarhilor orientali, 1848). Nu se poate concepe creierul Bisericii, conștiința de ea însăși, ca aparținând numai unuia din membrii ei, sau ierarhiei așezate *deasupra* Trupului - Biserica și anunțându-i adevărul. Ierarhia așezată *deasupra* poporului, adică în afară de el,

19. *Ibidem*.

deosebită de el, nu este capabilă să proclame adevărul *Bisericii*, după cum nu o poate face nici poporul deosebit de ierarhie, nici un singur om izolat. În această separare și în această opoziție față de Biserică, ierarhia ar fi în afară de Biserică și lipsită de duhul Bisericii, căci acest duh este legătura în dragoste; și adevărul Bisericii nu este dat decât în măsura acestei unități. Pretenția papei de a fi glasul adevărului distruge unitatea Bisericii: ea pune pe papă în locul Bisericii: „*Biserica sunt eu*“.

Biserica Ortodoxă a respins aceste pretenții ale papei. În Răsărit, hotărârile unui sinod, fie chiar și ecumenic, nu au valoare dacă nu sunt însușite ulterior de Biserică. De fapt, această aprobare descoperă dacă Sinodul a fost sau nu ecumenic. În Răsărit, Biserica poate să contrazică sau să reformeze hotărârile unui sinod care a întrunit cel mai mare număr de episcopi (ex. Sinodul Tâlhăresc, Ferrara - Florența). Aceasta datorită faptului că infailibilitatea o are în Biserica Ortodoxă Biserica în calitate de trup al lui Hristos.